

12004

А К Т Ы,

ОТНОСЯЩИЕСЯ ДО ЗАКЛЮЧЕНИЯ МИРА СЪ ПЕРСИЕЮ.

1.) Высочайший Манифестъ 21 Марта 1828 года о заключенномъ мирѣ съ Персіею. — 2.) Выписка изъ Трактата сего мира. — 3.) Высочайший Рескриптъ на имя Превосвщеннаго Персеса, Епархіальнаго Архіепископа обитающихъ въ Грузіи Армянь; и 4.) Высочайшій Указъ о наименованіи новопокоренныхъ Ханствъ, Армянскою областію и о включеніи оной въ Императорскій Титулъ.

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՒՒՆԷՔ.

որք զերարերին առ հաստատութիւն հաշտութեանն ընդ Պարսկաստանի:

1) Բարձրագոյն Հրովարտակ յաղագս հաստատել հաշտուն ընդ Պարսկաստանի. 'ի 21 Մարտի. 1828 ամի: 2) Քաղաւած 'ի Պայմանագրէ պար հաշտութիւն: 3) Բարձրագոյն Պարզեազիր յանուն Սրբազան Երևիսի, Ախճակաւոր Արհեպեպիսկոպոսի Հայոց Արաստանեաց, և 4) Բարձրագոյն Հրաման յաղագս անուանելոյ զնորոք նուաճել իսանութիւն Գաւառ Հայկազանց, և մուծանելոյ զայն 'ի կայսերական Մականուն:

604/39

САНКТПЕТЕРБУРГЪ,

въ Типографіи Армянскаго Лазаревскаго Института
Воспощныхъ языковъ, 1828 года.

'ի ՍԱՆԿՏՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ,

'ի հարարանի Հայոց Եղիազարեանց Ներմարանին Արևելեան Ընդուաց:
1828 ամի:

А К Т Ы

ОТНОСИТЕЛЬНО ЗАКЛЮЧЕНІЯ МІРА
СЪ ПЕРСІЕЮ

Печатано съ разрѣшенія Высшаго Начальства.

Տպարար Լճաւման Բարձր Մասնաւոր Ժան:

САНКТИПЕТЕРБУРГЪ

въ Типографіи Арамакаго Захарьяго Лавинскаго
Воспоминанъ, календаръ 1858 года.

ВУЛКАРСԻՆԻՐՈՒՄԻ

Ի Տպարար Լճաւման Ժանի Կարգով
1858 թ.

БОЖИЕЮ МИЛОСТИЮ
ИМЯ НИКОЛАЙ ПЕРВЫЙ

Императоръ и Самодержецъ Всероссийскій
и прочая, и прочая, и прочая.

Объявляемъ всенародно.

Всевышній снова благословилъ Рос-
сію вождельнымъ миромъ, положивъ ко-
нечъ войнѣ съ Персіею, долголѣшнимъ
продолженіемъ грозившей.

Среди мирныхъ и дружественныхъ
отношеній, среди надеждъ и увѣренности
добраго сосѣдства, внезапно на грани-
цахъ Кавказа потрясень покой подыма-
лихъ Намъ народовъ, и насиліе, вопреки
святосии договоровъ, быспрымъ
впоруженіемъ коснулось предѣловъ Россіи.

Надежало отразить сплу силою. —
Въ спранъ, неприимлемъ опустошенной
и почини непроходимой, преслѣдуя его и
въ шо же время борясь съ силою при-
роды, превозмогая й палачій зной лѣта,
и жеспокошь зимы, храброе воинство
Наше послѣ несчетныхъ усилій по-
корило Эривань, дошолъ неприступный,
и за Араксомъ на высотахъ Арарата
упвердило свои знамена и, углубляясь
далье во внутренность Персіи, овладѣло
самымъ Тавризомъ и спраною ему со-
предѣльною. Ханство Эриванское по объ-
спорони Аракса и Ханство Нахичеван-
ское — часть древней Арменіи — пали
во власць Побѣдителя.

Աստուածային Ողորմութեամբ
ՄԵՔ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ
ԱՌԱՋԻՆ
ԿԱՅՍՐ ԵՒ ԻՆՔՆԱԿԱԼ ԱՄԵ-
ՆԱՅՆ ՌՈՒՍԱՅ.
և այլն, և այլն, և այլն :
Յայտ առնենք 'ի տեղեկութի ամենեցուն :

Բարձրեան 'ի նորոյ օրհնեաց զՌու-
սաստան ցանկալի խաղաղութեամբ, վախ-
ճան սուեալ մարտին ը Պարսկաստանի, որ
սպառնացր տեեղ զամս բազումս :

'ի միջի խաղաղիկ և ընկերական կա-
պակցուեց, ևս և 'ի միջի աներկեան յուսոյ
ակնկալեաց բարեհամբար դրացուեա, սա-
սանեցաւ անկարծուստ 'ի սահմանս Կովկա-
սու անդորրութի հպատակ ժողովրդեան
ՄԵՐՈՅ, և բռնուին, որ ընդդէմ քը
ուխան ' յառաջ խաղաղեալ արագ արագ
եհաս մինչ 'ի սահմանս Ռուսաստանի :

Հորիկ 'ի վերայ եկն ունիլ զօրու զդէմ
զօրուն : Բըջմբտիկ զօրք ՄԵՐ ' յաւերեալ
'ի թշնամեայ երկրի, որ գրեթէ անանյա-
նելի, սնդեալ գհետ նորին, և անդէն առ
ժամայն գօտեմարտեալ ընդ ուժոյ բնուե,
մինչև անցանել իսկ քան զխոր տոչորիչ
խորշակի ամառան, և զխտուե ձմեռան, ուր
ուրեմն յետ անհուն ձգանց ' նուաճեցին զԵ-
րեան համարեալ ցարօր անառիկ. և յայն
կոյս Երասխայ 'ի բարձունս Արարատայ
կանգնեցին զգրոշակս իւրեանց. և անդէն
ևս միջամուխ լեալ 'ի խորս Պարսկաստա-
նի ' տիրեցին իսկ Դաւբիժայ և սահմանա-
կից նմին կողմանս խանուին Երեանայ, որ
յայս և յայն կոյս Երասխայ, և խանուին
Նախիջևանայ, մասն հնոյն Հայաստանի ' ան-
կան 'ի ներքոյ իշխանուե Յաղթականին

Но покоря области, Россійское воиство спажало еще другую славу. Среди войны, въ землѣ неприпельской, безопасность частныхъ лицъ и имущество, всѣ права собственности не менѣе были въ очахъ вонна священны, какъ среди мира и въ спр. . . . Кропикмъ, великодушнымъ, исполненнымъ пощды и умеренности обращеніемъ съ побжденными, превыше самыхъ побѣдъ, возвеличено достоинство Русскаго имени.

Такимъ образомъ въ крашкое время, менѣе нежели въ восемь мѣсяцевъ по вступленіи въ неприпельскую землю, совершены подвиги рѣшительные, многолѣшніе. Успѣхи ихъ доказали, что правому дѣлу Нашему поборать Промысль. Подъ сильною Его защиною Россія, поспавляя первымъ своимъ благомъ миръ, никогда не попустишь нарушать его безъ спорогаго и праведнаго возмездія.

Пушь къ побѣдамъ еще быть опверзны; но какъ скоро предспала надежда къ мирнымъ соглашеніямъ, Мы съ удовольствіемъ обратились къ миру.

Въ основаніе его Мы поспавили оградинъ Имперію еспешственными и безопасными предѣлами, и вознаградивъ въ полной мѣрѣ всѣ убышки, войною занесенные, ошдалишь всѣ причины къ ея возобновленію.

На сихъ главныхъ основаніяхъ, въ 10-й день Февраля, въ Туркменчаѣ заключочень и подписачъ между Россією и

Բայց զորքն Ռուսաց նուաճելով զգուառա՛ շահեցան և զայլ լիճ փառս ՚ի ժամանակի պատերազմին յերկրին [Թշնամեաց, ոչինչ պահազգուշանայր զորականն ապահովուի ստեփանայ և կալուածոց, ևսև նմ իրաւանց սեփականուի, ուն և ՚ի պահու Տաշուուի յերկրի դաշնակցոյն Էեդ, երկայնամիտ և չափու խնայուի առլցեալ գնացիւք ընդ պարտելոյն, որ մեծագոյն է քան զյաղթանակս իսկ, մեծացուցին զարժանաւորութի անուանն Ռուսաց:

Ըստ այսմ օրինակի ՚ի վորք ինչ միջոցի, քանի՛ է զամիսս ութն յետ մտանելոյ յերկիրն [Թշնամեաց, վճարեցան սխրագործութիւք անթերի և բազմամեայ: Յաջողութիւք նշյայտ յանդիման կայուցին, զի վր քանի ՄԵՐ ճշմարտուև մարտեաւ Նախահանմութիւն վերին: Ռուսաստան ընդ Տղր պաշտպանուի Նր՛ զՏաշուուին ծայրագոյն իւր բարին վարկուչեալ՝ ոչ երբէք տացէ [Թոյլ լուծանել զայն առանց անալու և արդար Տատուցման վարձու:

Ուղին դէպ ՚ի յաղթութիւն արձակէր տակաւին, այլ իբրև ծագեցաւ յանդիման յոյս միաբան Տաշուութի, ՄԵՐ անորժանօք բերար յայն:

Որոյ և վասն Տատուտեցար ՄԵՐ զՏերութիւնս պատսպարել ընական և ապահով սահմանօք, և առեալ լիով զփոխարէն վնասուց, որք Տասին ՚ի պատերազմին, ՚ի բաց մերժել զնմ պատճառանս առ շնորագելոյ զայն:

՚ի վերայ Տե՛սեփարգութեցս պտոցիկ ՚ի 10 Փետրվարի ստորագրեալ Տատուտեցաւ ՚ի թիւրքմննչայ ընդ մէջ Ռուսաստանի

Переією Трактаць вѣчнаго мира, при семъ во всеобщее извѣстіе издаваемый.

Выгоды сего мира измѣряемъ Мы наипаче поспановленіемъ въ сей спиритъ пвердыхъ и безопасныхъ границъ. Въ семъ единственно видѣ взираемъ Мы на пользу пріобрѣтеннаго Нами края. Все, что въ завоеваніяхъ Нашихъ не ошносилось прямо къ сей цѣли, все города и селенія Повелѣли Мы возвратить по исполненіи мирныхъ условий.

Къ симъ существеннымъ выгодамъ присоединилоса польза торговли, коея свободное движеніе Мы всегда признавали однимъ изъ главнѣйшихъ побужденій къ шрудолюбію и промышленности, и вмѣстѣ съ шѣмъ вѣрнымъ залогомъ и ручательствомъ мира прочнаго, на взаимныхъ нуждахъ и пользахъ утвержденнаго.

Богу, устроителю судьбы Царствъ земныхъ, возсылая изъ глубины души хвалу благодаренія, Мы удосновлены, что все любезные и вѣрные Наши подданные, сръшая во всѣхъ происшествіяхъ сей войны и въ счастливомъ ея окончаніи новое знаменіе благости Его и покровительствива Россіи, проліюшъ къ Престолу Его шеплы ихъ молитвы: да будетъ миръ сей, Промысломъ Его устроенный, швердъ и непреложенъ, и да поможетъ Намъ десница Его Свяная

и. **Պարտիստանի՝ Պայմանագիր յախտեանկան Տաշուութեան, որ ընդ պսմ՝ ՚ի Տաատարկաց տեղեկուի ՚ի լրցս ընծայի :**

Չշահս այսր Տաշուութի մանուանդ թէ կշուերք Մեք Տաատարուք ամուր և ապհու սահմանաց յերկրիս յայտմ: Այտու իսկ կերպիւ Տայիմք Մեք յոգուս Մեք շահեցեալ լացրին: Աի՛, որ ինչ ՚ի յաղթելն Մեք Մեք լիբաբերէր ուղղակի յայս նպատակ, Տրամայեցար Մեք զամ քաղաքս և զղիզս դարձուցանել յետ կատարելոց զչաշն Տաշուութի :

Յայս և ՚ի սոյն իսկական շահս՝ յարին և վաստակք տուրեառութի, զորոց ազատ վարին վարկուցեալ է Մեք մշո զին ՚ի ծայրագոյն փափագանաց աշխատսրութի և վաճառաշահութի, և ընդ նմն ևս՝ Տաատարիմ աւանդ և ահաւատուցայ Տաատի Տաշուութի, Տաատարոյն ՚ի վերայ միբան կարեաց և օգուց :

Ատուեծոց անօրինողն զվճակ երկրուեր թագաւորուեց վերաւարելով ՚ի խորոց սրտի զգովուի շորհակաութի, Մեք անտարակոյս եմք, զի ամ սիրելի և Տաատարիմ Տաատակք Մեք, յամ դեպուածս պատերազմիս և յայմ բարեյաջող վախճանի, Տանդիպեալ նորոց նշանի ողորմութեան Տն՝ և հովանաւորութին Ուսաստանի՝ սիսեցեն առաջի Աթուոց Նր զարեաւանդ աղօթս իւրեանց. նազի նախանմուք Նր հիմնաւորել Տաշուութս պս՝ եղիցի Տաատառուն և անխորդակ, և Աջ Նորին քե՛օգնական լիցի Մեք՝ պս-

охранить тишину и спокойствие на
предѣлахъ Имперіи Нашей.

Данъ въ Санктшербургѣ, въ 21-й
день Марша мѣсяца въ лѣто отъ Рож-
дства Христова 1828, Царствованія
Нашего въ преліе.

На подлинномъ собственною
Его Императорскаго Величества
рукою написано тако:

НИКОЛАЙ.

Трактатъ вѣчнаго мира съ Персією
заключенъ 10 Февраля 1828 года въ Пер-
сидскомъ селеніи Туркменчай Уполномо-
ченными съ Россійской стороны Гене-
ралъ-Адьютантомъ, Генераломъ отъ
Инфантеріи П. Ф. Паскевичемъ и Дѣй-
ствительнымъ Спашскимъ Совѣнни-
комъ А. М. Обрѣзковымъ, а съ Персид-
ской Его Высочеснвомъ Принцемъ Аб-
басъ-Мирзою, и сосновнъ изъ 16 ста-
пей, коихъ главнѣйшее содержаніе вкрап-
цѣ еснъ слѣдующее: Первою спашею
постановляемъ, что опннвъ на вѣч-
ныя времена пребудетъ миръ, дружба и
взаимное согласіе между Его Величе-
ствомъ Императоромъ Всероссій-
скимъ и Его Величеснвомъ Шахомъ
Персидскимъ, Ихъ наследниками и пре-
емниками Престоловъ, Ихъ Державами и
обоюдными подданными. — Второю, при-
знаемъ нужнымъ замѣнить насло-
щими условіями Гюлистанскій прак-
татъ, прекратившійся съ войною, воз-

Տերը գլխադադուի և զանդորրուի 'ի սահմա-
նըս Տէրութի Մխլթիս:

Տուաւ 'ի Սանկտպետերբուրգ, 'ի
21 աւուր ամենան Մարտի, յամի Տեառն
1828, և յերբորդուա թագաւորութի
Մեխլիս:

'ի Բնագրին զրեալ կայ խնական
ձեռամբ ԼՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ
ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ զայս օրինակ.

ՆՒԿՈՂԱՅՈՍ:

'ի 10 Փետրվարի, 1828 ամի 'ի գիւղն
Պարսից թիւրքմենչայ, հաստատեցաւ Պայ-
մանագիր յախտենական հաշտութի միջ-
նորութի Հրամանակալայն. 'ի կողմանէ
Տէրութի Ռուսաց Ղեներալ Աշխ-
թանի Ղեներալ Ինֆանթրերի Ի. Փ.
Պասկևիչի, և Ներգործական Բազարա-
կան Խորհրդականի Մ. Ա. Ապրեսկովի. իսկ
'ի կողմանէ Պարսից Եորին Բարադրութի
Արքայորդայն Ապրաս Մերզայի. և այն
կայանայ 'ի 16 հաստածս, որը գլխաւորա-
բար համառօտի բովանդակին 'ի յետագայու
Հաստածոսն աւելին պայման դնի, զի յայսմ
Տեառէ յախտենան ժամանակաց ունի կալ
և թաւ խաղաղուի, ընկերուի և փոփոխ
միտրանութի ընդ միջ Եորին Մեծուի կայ-
սերն իմ Ռուսաց, և Եորին Մեծութի
Շահին Պարսից, Եոցին ժառանգաց և յա
ջորդաց Գահնից, նոյն և ընդ միջ Եոցին
Տէրութեց և հպատակաց կողմանցն երկո-
յունց: Երկրորդաւ՝ կարևոր վարկանի
ներկայ դաշնադրութիքն՝ 'ի նորոց հա-
տատել և զիւլիտանենան Պայմանագրին,
որ լուծեալն էր 'ի պատճառս յարուցեալ

никого между Высокими Договаривающимися Сторонами. — Третьею, Шах Персидский уступает Российской Империи въ совершенную собственность Ханство Эриванское по сю и ту сторону Аракса, и Ханство Нахичеванское. — Четвертою, послановляется границею между обоими Государствами подробно определенная черта. — Пятою, Шах Персидский признаетъ торжественно все земли и все острова, лежащія между пограничною чертою вышеозначенною и между хребтомъ Кавказскихъ горъ и Каспійскимъ моремъ, равно какъ и все кочующіе и другіе народы, въ нѣхъ спривахъ обитающіе, принадлежащими на вѣчныя времена Российской Имперіи. — Шестою, Шахъ Персидский обязуется вознаградить значительныя пожертвованія, причиненныя сею войною Российской Имперіи, также потерн и убытки, понесенныя Россійскими подданными, денежнымъ возмездіемъ, составляющимъ десять куруровъ шомановъ раидже, или двадцать милліоновъ рублей серебромъ. — Седьмою, Его Величество Императоръ Всероссийскій обязуется признавать опинитъ въ лицѣ Принца Аббаса-Мирзы преемника и наследника Персидской короны, и по вступленіи его на Престоль почитать его законнымъ Государемъ сей державы. — Осьюю, предоставляется Россійскимъ и Персидскимъ судамъ по прежнему обычаю, право плаванія по Каспійскому морю; но никакая Держава

մարտին ընդ մէջ Քարաբ դաշնադիր կողմանցս Երրորդան՝ Հասն Պարսից թուղու ՚ի կատարեալ սեփականութի Տէրութե Ռուսաց զխանութին Երևանայ յայս և յայն կոյս Երանայ, նաև զխանութին Երևանայ և ընդ մէջ թիկան լեւանցն Կովկասու և ծովուն Կասպից, նմանապէս և զամնայն լեւանքնակ պլեայլ աղզս, որ ՚ի կողմունս յայնտիկ, պատկանելի յաիտեան ըստ ժամանակաց Տէրութե Ռուսաց: Ա երրորդան՝ Հասն Պարսից ՚ի արիտուր մեծի վնասուցն, հասելոց ՚ի պատերազմէս Տէրութե Ռուսաց, նմանապէս և վասն կորստեան և զքիանայն, զորս կրեցին հըպատակք Ռուսաց, պարտաւորի հատուցանել զվարձս արծաթոյ, որ է տասն քուրուր թուաման բատժի, կամ քսան միլիոն ոսուրի արծաթ: Եթ ինքերորդան՝ Երին Մեծուի Կայսրն ամնայն Ռուսաց պարտաւորի շանայլ յայսմ հետէ զանձն Արքայորդայն Ապասա Միզպի յաջորդ և ժողանդ թագին Պարսից, և ՚ի բազմիլ նք յլլթոս՝ վարկանել զնա օրինակուր թագաւոր պոր Տէրութե Ռութերորդան՝ իրաւունք ընծային նաւուցն Ռուսաց և Պարսից՝ ըստ նախկին սովորութե լուղալ ՚ի ծովն Կասպից: սակայն բաց ՚ի Ռուսից՝ ոչ մի պլ Տէրութե կարող է ունիլ ՚ի վր ծովուն Կասպից զպատերազմական նաւս: Ինքերորդան՝ կարգ դնի, ուղղի Գեւս

цатою, постановляется освободить и
возвратить всех военно-пленных съ
обѣихъ сторонъ въ теченіе чепырехъ
мѣсяцевъ. — Чепыринадцатою, Высокія
Договаривающіяся Стороны обязуются
не требовать выдачи перемещиковъ и
дезертировъ, перенесшихъ въ поддан-
ство другой до начатія послѣдней вой-
ны или во время оной. — Пятнадцатою,
Шахъ даруетъ совершенное и полное
прощеніе всемъ жителямъ и чиновни-
камъ Азербейджанской области, не под-
вергалъ никого изъ нихъ преслѣдованію
или оскорбленію за мѣсяца, поступки
или поведеніе въ теченіе войны или въ
продолженіе временнаго занятія оной
области Россійскими войсками. Имъ пре-
доставляется годичный срокъ для сво-
боднаго перехода съ своими семействами
или Персидскихъ областей въ Россію,
для вывоза и продажи движимаго иму-
щества; для продажи недвижимаго опре-
дѣляется имъ пятилѣтній срокъ. —
Шестнадцатою, постановляется по под-
писаніи сего мирнаго договора отпра-
вить во все мѣсяца извѣстія и надле-
жачія повѣстія о немедленномъ пре-
ращеніи военныхъ дѣловъ. Насполю-
щій договоръ имѣетъ бытъ утверждёнъ
и ратификованъ Его Величествомъ
Императоромъ Всероссийскимъ и Его
Величествомъ Шахомъ Персидскимъ, и
шоржеишевыиъ, за собственноручнымъ
Ихъ подписаніемъ ратификаціи будутъ
размѣнены обоюдными Уполномоченными

բըն պարտաւորին չպահանջել զզարձ
փախտափնացն, անցանելոց 'ի հարստափու-
թիւն մուսոյն ցոկեզն վերջին պատերազմի,
կամ յայնմ ժամանակի: Հնգետասաներոր-
դում: Շահն շնորհէ զկատարեալ և զբա-
պտար թողութի մմ բնակչոց և պաշ-
տանակոցոց Ասորպատական Գաւառին,
չմասնեալ զբ 'ի նոցանէ 'ի հարձանս և
'ի նախտախն' վասն կարճեաց, գնացից կմ'
վարուց յընթացս պատերազմին, և կամ
'ի տեւել տիրելոց զօրացն Ռուսոց առ ժա-
մանակ մի Գաւառին այնմ: Բաշտի նոցա
միտեաց ժամանակ վասն անցանելոց աղատ-
բըն 'ի Գաւառաց Պարսից և զայց Տան-
դերն ընտանեօք 'ի Ռուսացն առ 'ի Տանել
և վաճառել զզարժական կալուածս: Իսկ 'ի
վաճառել զանշարժս՝ ահմանադրինց հինգ-
ամեաց ժամանակ: Ա եշտասաներորդում՝
հաստատի, զի յետ ստորագրելոց զայս դա-
շըն հաշտութի՝ հասուսցնն յամ տեղիս
զՏամբառս և զպարտաւորաշաճ հրամանս
առ 'ի կարճել իսկևիսկ զզորժառնուխս պս
տերազմի: Երկրպ զաշնագրութին՝ հաս-
տատուցի և վաւերացուցի 'ի Երին Մե-
ծոհ Կոստերն ամենայն Ռուսաց, և 'ի Եր-
րին Մեծոհ Շահն Պարսից, և Տանդե-
ստոր վաւերացուցեալքն ստորագրութի
կարան ձեռաց նոցա՝ փոփոխեցն միջնոր-
դութի Հրամանական ցն երկոցոցն կող-

въ теченіе четырехъ - мѣсячнаго срока или скорѣе, буде возможно.

Къ сему Трапшану присовокупленъ упомянутый въ десятой онаго спашьѣ опидьный Акиѣ относительно покровительства торговли и безопасности обоюдныхъ подданныхъ, сосполицій изъ девяти спашей, и заключенный помалупными Уполномоченными въ одно время съ Трапшаномъ.

Какъ Трапшанъ вѣчнаго мира, шакъ и опидьный Акиѣ сей Высочайше утвержденъ и рашификованъ Его Императорскимъ Величествомъ, сего же Марта 20-го дня.

ВЫСОЧАЙШІЙ РЕСКРИПТЪ,
Данный на имя Преосвященнаго Персеса, Епархіальнаго Архіепископа обитающихъ въ Грузіи Армянь.

Преосвященный Персесъ Архіепископъ Армянскій! Съ давняго времени, и при многихъ случаяхъ, Вы оказывали отличную приверженность вашу къ Россіи; въ особености же, въ нынѣшнюю войну съ Персіанцами, коей благопріятное окончаніе, какъ Я надѣюсь, вскоре должно послѣдовать, Вы приняли дѣлительнѣйшее при войскахъ нашихъ участіе, подвергались, даже личной опасности. Командиръ Опидьнаго Кавказскаго Корпуса, Генералъ-Адьюшантъ Паскевичъ неоднократно доносилъ Мнѣ о паковыхъ похваляемыхъ подвигахъ вашихъ, изъяснилъ,

մանց լընթացս չորսամեսայ ժամանակի, կամ վաղագոյն ևս՝ թէ՛ իցէ կարևոր ։

Ընդ այսմ Պայմանագրի կցորդեալ կայ և վերջիչատակեալ 'ի տասնեւորդումս Տատուածն առանձին գրուածն՝ վերաբերու թեամբ առ հովանադուռն առեւտուուր և ապահովութի հպատակաց երկոցունց կողմանց, որ բովանդակի յինն Տատուածս, և հաստատեալէ 'ի յիշեալ Հրամանակարացն 'ի միւսմ ժամանակի Ընդ Պայմանագրին

Նորին Կայսերական Գեներալ-Մարշալին թէ՛ զՊայմանագիրն յախտենալան հաշտութի, և թէ՛ զառանձին գրուածս զայս՝ հաստատեալց և վաւերացոյց Ռաքըրապէս 'ի 20 երրորդ առևրն Մարտի ։

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՊԱՐԳԵՆԱԳԻՐ,
առեալ Սրբազան Ներսիսի, վիճակուոր Արհեպիսկոպոսի Հայոց Արատանեաց ։

Սրբազան Ներսէս Արհեպիսկոպոս Հայոց՝ 'ի բազմաց հետէ և 'ի բազում դիպուածս, ցույիք Դուք Տէրութ Ուսուսոյ՝ զյարգոյ ձեր մտերմութի. և մանաւանդ յայժմանս պատերազմին Ընդ Պարսից, որոյ բարեյաջող վտանան, ուր յաւամք էս, ունի 'ի մտոյ յանդ երեսել, զիցթ 'ի մէջ առիք աշխատանոր մեծու առ զորս Մեք, մինչև անձատուր լեալ յանդիմանակաց վտանդի Հրամանատարն առանձին Կովկասեան զնուորական խմբոյ՝ Ղենեբալ Աղեւթանթ Պատկեկչն՝ բազում անգամ ծանոց ինձ զայսպիսի ձեր գովանի սիրազորմութեց, յայտ արարեալ՝ թէ՛ 'ի աւել ամ պատերազմական գործառնութեանց, հանդիսացեալ իցէք անձամբ ան-

что во все продолжение военных действий, Вы ознаменовали себя особенным усердием къ пользамъ Россіи, посполно сохраняя въ народѣ Армянскомъ пріязненное къ Намъ расположеніе, не токмо благоразумными совѣтами и внушеніями, но и личнымъ своимъ примѣромъ.

Въ ознаменованіе сполъ полезныхъ услугъ вашихъ, и въ знакъ особеннаго Моего благоволенія ко всему Армянскому народу, Я призналъ справедливымъ причислить Васъ къ *ордену Св. Александра Невского*, коего знаки при семъ къ Вамъ препровождаю, пребываю Вамъ благосклоннымъ.

На подлинномъ подписано собственною Его Императорскаго Величества рукою:

НИКОЛАЙ.

С. - Петербургъ.

25 Генваря 1828 года.

*Высочайшій Указъ,
Данный Правительствующему Сенату
1828 года Марта 21-го числа.*

„Силою Трактата, съ Персіею заключеннаго, присоединенныя къ Россіи отъ Персін Ханство Эриванское и Ханство Нахичеванское Повеляемъ во всѣхъ дѣлахъ именовать обширныя Области Армянскою и включить оную въ Титулъ Нашъ. Объ устройствѣ сей

ձին առաւել նախանձաւոր օգտից Ռուսիոյ՝
Տաստատուն արժեքով ՚ի միջի ժողովրդեան
Հայոց զբարեհաճելոյր առ ՄԵՁ հարադա-
տուի, ոչ միայն բարեխոհ խորհրդատու-
թեամբք և յորդորանօք, այլ և՛ անձամբ
իսկ ընկերով օրինակ:

՚ի նշանակ այսչափ օգտակար նպաստից
ներ, և ՚ի ցոյց յասուկ բարեհաճութեան
ԻՄՈՅ առ նմ՝ ժողովուրդն Հայոց՝ իրա-
ւուես վարկաց ԵՍ հազորդակցելն զներ
կարգին սբն Աղէքսանդրի Նեակոյ, զրոյ
գնշաննն ընդ այսմ յղելով առ նեզ՝ Տասմ
ներ բարեյօժար:

՚ի Ռնազրին ստորագրեալ է իսկական
ներամբ ԵՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ
ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ.
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ:

՚ի Սանկտպետերբուրգ.
՚ի 25 Յունվարի 1828 ամի:

Բարձրագոյն Հրաման, առեալ Կառավա-
րիչ Սենատին ՚ի 21 Դեպտեմբեր 1828 ամի:

„Ըստ զօրութեան Տաստատեալ դա-
շննց ուխտին ընդ Պարսկաստանի, զխա-
նութիւնն Երևանաց և Նախիջևանաց,
զորս առեալ ՚ի Տէրութեան Պարսկոյ՝ միա-
ւորեցաք ընդ Ռուսաց, հրամայեմք յայ-
սրմհետէ յամ՝ բանս անուանել Գառա
Հայկազանց, և մուծանել զայն ՚ի Մոկո-
նուս Մեթի: Երգազս կարգաւորութի և

